

9. Педагогическое речеведение. Словарь — справочник. — Изд. 2-е, испр. и доп. / Под ред. Т.А.Ладыженской и А.К.Михальской; сост А.А.Князьков. — М.: Флинта, Наука, 1998. — 312 с.

10. Скалкін В.Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення./ В.Л. Скалкін. - К., Рад школа, 1078. — 129 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРАЇН БЛИЖНЬОГО ТА ДАЛЬНЬОГО ЗАРУБІЖЖЯ ЩОДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЇХ НАСЕЛЕННЯ

УДК: 613.8+613.94+371.71

Башавець Н.А.

У статті розглядається зарубіжний досвід країн ближнього та дальнього зарубіжжя щодо здоров'язбережувальної діяльності їх населення, його недоліки та переваги. Розкривається проблема формування потреби у здоров'ї в сучасній молоді.

Ключові слова: здоров'я, майбутній фахівець, спеціальність.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СТРАН БЛИЖНЕГО И ДАЛЬНЕГО ЗАРУБЕЖЬЯ О ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИХ НАСЕЛЕНИЯ

Н.А.Башавец

В статье рассматривается зарубежный опыт стран ближнего и дальнего зарубежья о здоровьесберегающей деятельности их населения, его недостатках и преимуществах. Раскрывается проблема формирования потребности в здоровье у современной молодежи.

Ключевые слова:здоровье, будущий специалист, специальность.

FOREING EXPECIENCE OF COUNTRIES OF NEAR AND DISTANT FOCEINRES IS EXAMINED ABOUT THE MAINTAINANCE OF HEALTH OF THEIR POPULATION

N.A.Bashavets

In the article foreing expecience of countries of near and distant foiceinres is examined about the maintainance of health of their population this failines and advantages. In the article the problem of forming of requirement lishts up in health for modern youth.

Keywords: health, future specialist, specialty.

Актуальність проблеми. Медики постійно наголошують на важливості володіння інформацією про те, як зберігати здоров'я при різних видах захворювання, свчасно діагностувати його та проводити профілактику. Прикро, що серед причин, які спонукають українську молодь турбуватися про своє здоров'я, перше місце посідає саме "погіршення здоров'я" — 24,4 %, друге — "усвідомлення необхідності турбуватися про своє здоров'я" — 17,4 %, а потім інші [12, с. 143].

Сучасне життя, з огляду на ринкові умови, вимагає від студентів дбати про стан свого здоров'я, самостійно займатися фізичними вправами, демон-

струвати психофізичну готовність до життєдіяльності відповідно до обраної професії та бути конкурентоспроможними.

Отже, у сучасної молоді фактично відсутня світоглядна орієнтація на здоров'язбереження, що становить небезпечне занепокоєння, оскільки брак належної мотивації в поведінці породжує суперечність між реальним статусом і способом життя молодшої людини, з одного боку, і вимогами життя – з іншого.

Окрім несформованості мотивів, основними недоліками, що заважають збереженню здоров'я населення, є: низький рівень економічного забезпечення та ідеології здоров'я; брак фінансування й реформованість системи охорони здоров'я, що опікується цією проблемою не на належному рівні; недосконалість системи здоров'язбереження в навчальних закладах; некритичність оцінювання особистої ролі в збереженні здоров'я, низька особиста відповідальність, тому формування культури здоров'язбереження молоді повинно бути головним напрямом її життєдіяльності.

Аналіз останніх публікацій. Проблему формування потреби у здоров'ї досліджували, зокрема, науковці Г. Бевз та О. Главник [2]. Під поняттям потреба вчені розуміли “стан внутрішньої напруги людини, який виникає через відсутність чогось необхідного для її існування й розвитку, зазначений стан є джерелом активності індивіда, що набирає статусу мотиву його діяльності внаслідок зустрічі з предметом потреби” [2, с. 161]. Саме потреба у здоров'ї спонукає людину до власної здоров'язбережувальної діяльності, при тому, що потреба є фундаментом діяльності людини, причиною її цілеспрямованої поведінки.

Отже освіта повинна формувати творчу, високодуховну, висококультурну особу з глибинною, внутрішньою потребою в саморозвитку, самовдосконаленні, перетворенні власного “Я”. Дотримання особистістю принципів здоров'язбережувальної діяльності відбувається поетапно через усвідомлення ролі здоров'я у власному житті, переконання в його цінності, оволодіння низькою навичок у навчально-виховному середовищі, наслідування поведінкової стратегії. На нашу думку, саме сформована потреба у здоров'ї є потужним стимулом до здоров'язбережувальної діяльності людини.

Метою цієї статті є окреслити зарубіжний досвід країн ближнього та дальнього зарубіжжя щодо здоров'язбережувальної діяльності їх населення.

Основний виклад матеріалу.

Зазначимо, що в демократично розвинених країнах потреба населення у здоров'ї виникла раніше, оскільки були створені відносно рівні можливості для самореалізації особистості в різних сферах суспільної діяльності, зокрема й у сфері фізичної культури. Усі форми фізичної культури, залучаючи широкі верстви населення до різноманітних видів фізкультурно-спортивної діяльності, створюють умови для формування в суспільстві потреби в збереженні здоров'я. Якщо суспільство засвоює ці ідеї, вони переходять із розряду теоретичних у практичну реалізацію та оволодівають масами через різноманітні форми фізкультурно-спортивної діяльності, що свідчить про зміну світогляду суспільства. Тому саме виховна спрямованість на здоров'язбереження має найбільш значущу перспективу, оскільки стосується інтересів кожного та формує в людині нову потребу – потребу в здоров'ї і здоровому стилі життя. Ставлення людини до здоров'я виявляється в її діях, вчинках, переживаннях, поглядах стосовно факторів, які впливають на її фізичний і психічний добро-

бут, у формі розумного й нерозумного ставлення; це ставлення виявляється в потребі у здоров'ї, яка є основою самозбереження особистості й засобом реалізації інших життєвих потреб (у матеріальному добробуті, досягненні інших цілей), за ступенем культурного розвитку людини потреба у здоров'ї стає її особистою цінністю [11, с. 36].

В цьому сенсі може стати в нагоді вивчення досвіду зарубіжних країн.

В США поштовхом до проведення активних заходів і формування в суспільстві потреби у здоров'ї стали результати дослідження Р. Краузе, проведені в шістдесяті роки ХХ ст. Згідно з отриманими відомостями, з'ясувалося, що американська молодь має гірші показники фізичної підготовленості, ніж європейська. У Канаді, Великобританії, Німеччині, Франції та інших розвинених країнах активна популяризація різноманітних форм рухової активності розпочалась у 70-80 роки і стимулювалася телебаченням, яке пропитувало теніс, аеробіку, шейпінг та футбол-сокер. Окрім цього, у розвинених країнах створено широкий ринок фізкультурно-оздоровчих послуг, які доступні для більшості громадян, що дає змогу задовольнити вікові потреби в різних формах оздоровчої діяльності. Поступово в суспільстві відбулось усвідомлення того, що дбайливе ставлення до свого здоров'я є одним із чинників, який уможлиблює життєвий успіх людини, це призвело до формування в населення стійкого інтересу до занять фізичними вправами. У наш час в економічно розвинених країнах різноманітними видами рухової активності займається в середньому більше ніж населення в Росії та Україні.

Заслуговує на увагу сучасна система фізичного виховання у вишах США, що передбачає: “заняття у факультативних групах за обраним курсом з обов'язковим відвідуванням, тренування й участю у будь-яких масових змаганнях за особистим вибором, заняття будь-яким видом спорту чи фізичної діяльності в групі або самостійно без участі в змаганнях і складанням заліків для вивчення техніки з обраного виду спорту, зміцнення здоров'я чи просто для корисного проведення часу і спілкування з іншими студентами? [8, с. 71].

Система фізичного виховання студентів Республіки Білорусь та Росії більш професійно спрямована, в ній посилено теоретико-методичну підготовку молоді, індивідуалізовано навчально-виховний процес через вибір студентом діяльності та самостійну загальнокультурну підготовку, водночас вона аналогічна до української [8].

Основними недоліками системи фізичного виховання студентів України Р. Расвський називає такі: “недостатня гуманістична і професійна спрямованість, неефективна теоретична та методична підготовка студентів, обмежений склад практико-діяльних компонентів, низька дієвість дидактичного наповнення практичних розділів, вибір неадекватних сучасному менталітету і мотиваційної зрілості студентів форм організації означеного процесу, відсутність належних умов для його ефективного функціонування? [8, с. 69].

Недоліками системи фізичного виховання студентів України є брак її зорієнтованості на самоосвіту студента в аспекті власного здоров'язбереження; активну цілеспрямовану пізнавальну діяльність людини, що пов'язана з пошуком та засвоєнням знань із галузі, яка цікавить.

В США та Японії роботодавці переконані, що здоров'я людей є найважливішою виробничою силою, тому інвестують великі кошти для впровадження

фізкультурно-спортивної революції у своїх державах. Завдяки переконанням та примусу більше ніж 20 мільйонів американців за короткий час припинили палити, переглянули свої уявлення щодо харчування, унаслідок чого їхня хворобливість знизилася на 40-60 %, а прибуток збільшився на мільйони [1]. Беручи працівника на роботу, роботодавець урахує його стан здоров'я, оскільки від його здоров'я залежить якість діяльності. В Україні такого підходу дотримуються лише в приватних організаціях, де власники зацікавлені у самовідданій роботі здорового працівника. “Великі підприємства й компанії США активно розробляють і впроваджують різні привабливі програми оздоровлення та фізичної підготовленості своїх працівників?, залучаючи до їх виконання одразу після прийому на роботу [8, с. 72].

Нині в США фізкультурно-спортивна діяльність є невід'ємною частиною культури американського суспільства, оскільки підтримання активного способу життя та застосування заходів зі збереження здоров'я населення економічно вигідніше, запобігання захворюванням потребує набагато менших додаткових витрат держави, ніж лікування хвороб, які є наслідком їхньої фізичної пасивності (за Л. Лубишевою [5]).

На початку ХХІ ст. у деяких розвинених країнах, зокрема в Канаді, застосовують ефективний підхід щодо збереження і зміцнення здоров'я населення: формування здорового способу життя, який передбачає застосування цілеспрямованої системи дій. Такий підхід був апробований у місті Києві фахівцями Українського інституту соціальних досліджень, у межах українсько-канадського проекту “Молодь за здоров'я”, із 2003 року він поширений у масштабах країни [2, с. 8]. Науковці України та Канади спільно розробили технологію проведення тренінгів із формування здорового способу життя молоді, освітні програми формування здорового способу життя дітей і молоді, стратегію розвитку українського суспільства в цьому напрямі.

Якщо брати до уваги гендерно-національний підхід, то слід зазначити, що американки та німкені більш ретельно дбають про своє здоров'я, ніж інші жінки, оскільки вони люблять спорт, масаж, захоплюються різними дієтами, вимогливі до своєї зовнішності, вільний час проводять на свіжому повітрі, для них важливо жити в екологічно чистій місцевості (за С. Геником [3, с. 243–245]). Тому ставлення до здоров'я залежить і від національних особливостей людей, їхньої культури, світогляду, звичаїв та особистих ціннісних орієнтацій.

У кожній зарубіжній країні існує своя специфіка організації фізкультурно-спортивного руху, наприклад, у Фінляндії “офіційно зареєстровано 6000 спортивно-оздоровчих клубів”, поряд із якими існують й інші фізкультурно-оздоровчі об'єднання рекреаційної спрямованості, що порівняно дешеві або безкоштовні, чого не можна сказати про українські спортивні клуби (за А. Кухтієм [4, с. 14]). У Канаді поширений рух “Спорт для всіх”, дуже розвинена масова фізична культура, любительський та професійний спорт, при цьому переважає розвиток традиційно популярних та рентабельних видів спорту в школах, університетах і коледжах. На відміну від України, у Польщі відбувається цілеспрямоване збільшення кількості вишівських спортивних клубів, а також функціонує Національна федерація спорту для всіх, яка задовольняє інтереси фізкультурно-оздоровчої діяльності широких верств населення, у Білорусії створено “обласні навчально-методичні центри фізкультурно-оздо-

ровчої роботи з населенням, міські та районні фізкультурно-оздоровчі клуби” [4, с. 28-29].

“Культ здоров’я у західних країнах пов’язаний зовсім не з тим, що люди враз зрозуміли: їм конче необхідно бути здоровими. Просто прогрес у будь-якій сфері потребує великої кількості здорових людей. Хворі робітники не вигідні роботодавцям”, тобто це є наслідком послідовної державної політики у напрямку збереження здоров’я населення, насамперед в аспекті пропагування та формування звички до здорового способу життя, за якою людина достатньо рухається, раціонально харчується, уникає стресів. Крім того, система фізичного виховання в навчальних закладах повинна мати рекреаційний характер та зберігати здоров’я [7].

Безтурботне ставлення української молоді до свого здоров’я свідчить про те, що лише 6-8 % осіб регулярно самостійно займаються фізичною культурою (якщо не враховувати обов’язкові заняття фізичним вихованням у навчальному закладі), а у країнах центральної Європи, Австралії, Японії від 60 до 80 %, тому й рівень тривалості життя в цих країнах на 15-20 років вищий від нашого і становить 75-80 років, що свідчить про свідоме здоров’язбережувальне ставлення до свого здоров’я як до найвищої цінності [10, с. 71]. На нашу думку, зазначений факт демонструє світоглядне ставлення різних націй до свого здоров’я, що безпосередньо позначається на стані їхнього здоров’я та впровадженні здоров’язбережувальних заходів. Маємо підстави стверджувати: що чим розвиненіша країна, тим кращі умови для здоров’язбереження, помітний вищий культурний рівень нації, більше людей охоплені цією діяльністю. З огляду на це потрібно створювати фізкультурно-оздоровчі студентські клуби та формувати культуру здоров’язбереження як світоглядну орієнтацію молоді, щоб зупинити катастрофічне погіршення стану її здоров’я в Україні.

Сучасна вища освіта повинна формувати здорову, високодуховну особу з внутрішньою потребою в саморозвитку, самовдосконаленні – “Землянина XXI сторіччя?, людину відповідальну, висококультурну, високоосвічену (за О. Навроцьким [6]). Проблема полягає в тому, що сучасна система освіти не спрямована на формування культурної особистості, що, безперечно, позначається і на загальнокультурному рівні студентів, і на їхній культурі здоров’язбереження, яка є одним із видів культури молоді. Рівень культури здоров’язбереження залежить не лише від освіченості студентів у цій галузі знань, а й від усвідомленої потреби в здоров’язбережувальній діяльності, від самовдосконалення, мотивації до здоров’язбереження, усвідомлення цінності здоров’я. Серед негативних для здоров’я чинників студенти називають переважно екологічний стан, стресові ситуації, спадковість, паління, наркотики, неякісне медичне обстеження та неповноцінне харчування, тобто зовнішні фактори, тим самим повністю знімають із себе відповідальність за збереження власного здоров’я та свій спосіб та стиль життя. У майбутніх фахівців сформований низький рівень культури здоров’язбереження як світоглядної орієнтації, оскільки для них це не має першочергової важливості, бракує зацікавленості в збереженні здоров’я, несформована ідеологія здоров’я, яка доводить значущість здоров’я як суспільної цінності нації, як основи її матеріального й духовного добробуту, що виражене в різних формах суспільної свідомості – в освіті, засобах масової інформації тощо.

Застосування системи заходів, спрямованих на виховання культури здоров'я молоді, за висловом В. Скуміна, має охоплювати морально-етичний, оздоровчий, виховний, освітній, просвітницький аспекти навчання [9]. Однак учений не аналізував зазначену проблему з позиції світоглядної орієнтації. На нашу думку, щоб змінити свідомість студентів із цієї проблеми, потрібна модифікація їхніх поглядів на цінності здоров'я, потреби, світоглядні орієнтації, мотивації, норми повсякденної діяльності та поведінки, а також реалізація державної політики, спрямованої на привабливу систему здоров'язбереження молоді в навчальних закладах, пропагування здоров'язбереження в засобах масової інформації тощо.

Аналіз стану наукового опрацювання порушеного питання, а також оцінювання рівня сформованості культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації української молоді засвідчили, що, попри певні успіхи, окреслена проблема в цілому не розв'язана, тому потребує дослідження теоретичних положень про структуру, сутність, зміст, показники, педагогічні умови та чинники, що вможливають результативність процесу формування її культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації.

Висновки. Провідними мотивами, що сприяють формуванню культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації української молоді, можуть слугувати такі: прагнення бути здоровим і мати здорових нащадків, фізично дужим і гарним, тривалий час працездатним тощо. На нашу думку, сформованість мотивів, що сприяють формуванню культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації молоді, завдяки свідомій зміні власної поведінки та ставлення до здоров'я зможе уможливити покращення стану її здоров'я в майбутньому за умови відповідної державної політики, яка буде використовувати досвід інших країн.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в пошуку найбільш ефективних засобів здоров'язбереження сучасної молоді.

Список літератури:

1. Андреев Ю.А. Три кита здоровья / Ю.А. Андреев. – СПб.: ТОО «Диамант», 1996. – 480 с.
2. Бевз Г.М. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г.М. Бевз, О.П. Главник. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2005. – Кн. 1. – 176 с.
3. Геник С. Скарби здоров'я навколо нас / Степан Геник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – 680 с.
4. Кухтій А.О. Особливості організації фізкультурно-спортивного руху в окремих зарубіжних країнах (короткий огляд) / А.О. Кухтій. – Львів, 2001. – 38 с.
5. Лубышева Л.И. Социальная роль спорта в развитии общества и социализации личности / Л.И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 4. – С. 11-13.
6. Навроцький О. Вища школа України в умовах трансформації суспільства / О.Навроцький. – ХРК.: Основа, 2000. – 240 с.
7. Платонов В. Фізична культура – культура здоров'я / В. Платонов // Фізичне виховання в школі. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

8. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання: [навчальний посібник] / С.І. Присяжнюк, В.П. Краснов, М.О. Третьяков, Р.Т. Расвський, В.Й. Кійко, В.Ф. Папченко.—К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.

9. Скумин В.А. Культура здоровья — фундаментальная наука о человеке / В.А. Скумин. — Новочеркасск: ТЕРОС, 1995. — 132 с.

10. Соціальне значення молоді у пропаганді здорового способу життя: [навчально-методичний посібник] / Укл.: Мединський С.В., Тимциунік С.Ф., Євстратов П.І., Мосейчук Ю.Ю. — Чернівці: Рута, 2004. — 77 с.

11. Тимушкин А.В. Физическая культура и здоровье: [учебное пособие] / А.В. Тимушкин, Н.Н. Чесноков, С.С. Чернов. — М.: СпортАкадемПресс, 2003. — 139 с.

12. Физическая культура студента: [учебник] / Под. ред. В.И. Ильинича. — М.: Гардарики, 2004. — 448 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНО РОЗДІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

УДК 37.014.511.3

Коваль С.М.

У статті розглядається проблема та особливості реалізації гендерно роздільної освіти на Україні, описується сучасний стан питання.

Ключові слова: *гендерно роздільна освіта, гендерно роздільні школи, гендерно роздільні класи.*

Статья рассматривает проблему и особенности внедрения раздельного обучения на Украине сегодня.

Ключевые слова: *раздельное обучение, раздельные школы, классы с раздельным обучением.*

The article deals with the problem of an early implementation of single-sex education into the Ukrainian schools, describes the present state of the question.

Key words: *single-sex education, single-sex schools, single-sex classes.*

Постановка проблеми. Новий погляд на дітей ХХІ століття пов'язаний з незворотними змінами, що несе інформаційна революція, вимагає реформування і зміни підходів до мистецтва навчання в цілому. На початку нового століття виникає необхідність переглянути концепції навчання і виховання, так як освіта сьогодення повинна стати ефективним механізмом, що дає людям можливість самим планувати своє життя на принципах активного громадянства. Багатогранна діяльність людини, її мислення, поведінка визначаються статеву належністю, тобто є гендерно специфічними. Тому всебічне дослідження гендерних питань у навчально-виховній сфері є особливо важливим та актуальним. Саме школа покликана розвивати індивідуальні здібності усіх учнів та протистояти традиційним стандартам стосовно статей. Запорукою успішного виконання поставлених вимог може стати впровадження гендерно роздільної освіти до навчальних закладів різного рівня.